

Под покровителство на Н. Е. Ѓорге Иванов, претседател на Република Македонија и Н. Е. Абдулах Ѓул, претседател на Република Турција
Under the High Patronage of H.E. Gjorge IVANOV, President of the Republic of Macedonia and H.E. Abdullah GÜL, President of the Republic of Turkey
Makedonya Cumhuriyeti Sayın Gjorge IVANOV'un ve T.C. Cumhuriyeti Sayın Abdullah GÜL'ün Yüksek Himayetlerinde

7. Меѓународен ATATÜRK конгрес

Скопје - Битола, Македонија, 17-22 Октомври 2011, MANU

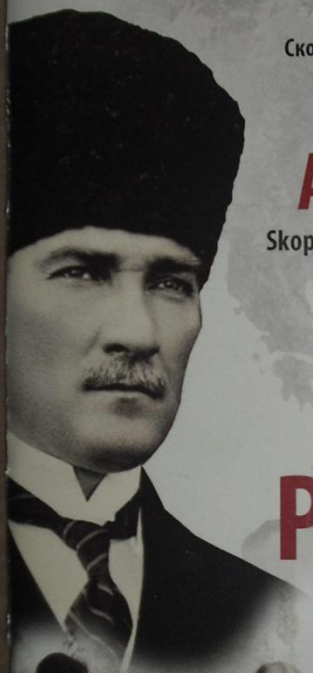
7th International ATATÜRK Congress

Skopje - Bitola, Macedonia, 17-22 October 2011, MANU

7. Uluslararası ATATÜRK Kongresi

Üsküp - Manastır, Makedonya, 17-22 Ekim 2011, MANU

PROGRAMME

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı(ATAM)
www.atam.gov.tr

Macedonian Academy of Sciences and Arts(MANU)
www.manu.edu.mk

Среда, 19 октомври 2011
Wednesday, 19 October 2011
Çarşamba, 19 Ekim 2011

Сала 2
Hall 2
Salon 2

Сесија 7 – *Session 7 – Oturum 7*
13:30–15:30

Претседавач -*Session chair-Oturum Başkanı*
Gülnehal BOZKURT

Recep KILIÇ

Гледиштето на Ататурк за исламот
Atatürk's Point of View About Islam
Atatürk'ün İslama Bakışı

Nedret KURAN BURÇOĞLU

Ататурк и образовната реформа
Atatürk and Educational Reform
Atatürk ve Eğitim Reformu

Hamit ER

Ататур и Дарулфунун
Atatürk and Darülfünun
Atatürk ve Darülfünun

Mariya LEONTİÇ

Ататурк, турскиот јазик и латиничната револуција
Atatürk, Turkish Language and Alphabet Revolution
Atatürk, Türk Dili ve Yazı İnkılabı

Afrim OSMANİ

Секуларизацијата и реформите на правниот систем во периодот на Ататурк
Secularisation and reforms of the legal system in Atatürk's period
Atatürk Döneminde Hukuki Sistemin Sekülerleşmesi ve Reformlar

Sena ARIF

Правата на жените во реформите на Ататурк
Women Rights in Atatürk's Reforms
Atatürk Reformlarında Kadın Hakları

Yusuf SARINAY

Миграциите од Балканот кон Анкара за време на Републиканскиот период (1923-1990)
The Migrations from Balkans towards Ankara During the Republican Period (1923-1990)
Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara'ya Yapılan Göçler (1923-1990)

Дискусија / *Discussion* / Tartışma

15.30 Coffee Break

ATATÜRK, TÜRK DİLİ VE YAZI İNKILÂBI

Mariya Leontiç¹

ATATURK, TURKISH LANGUAGE AND THE ALPHABETİK REVOLUTION

Abstract: There are very few leaders in this world which have won a lot of victories on the battle fields, in the area of war as well as in the area of culture. Ataturk with all his characteristics is one of that rare leaders. He opened new horizons to Turkey and its people with his ideas, visions, his encouragement and motivation to his people at the right time. Ataturk as a thinker knew that language is one of the basic pillars of the national culture. He wanted to bring the vernacular and the language of the intellectuals closer to each other. With this goal Ataturk started alphabet revolution in Turkey. In 1.11.1928 the alphabet revolution became a reality and Latin alphabet was introduced by law. The alphabet revolution became a turning point in Turkish language and cultural history. For a short time, the Turkish language with all its softness and melody presents all his beauty again.

Key words: Ataturk, Turkish language, Latin alphabet of Turkish language, vowels in Turkish language, consonants in Turkish language.

АТАТУРК, ТУРСКИОТ ЈАЗИК И АЛФАБЕТСКАТА РЕФОРМА

Апстракт: Многу малку лидери во светот, во текот на својот живот, освоиле толку многу победи на бојното поле и во областа на културата. Ататурк со сите свои карактеристики е еден од тие ретки лидери. Тој отвори нови хоризонти на Турција и на турскиот народ со својот систем на размислување, со далекувидоста, навременото мотивирање на околината и поттикнувањето на активност. Ататурк, како мислител, знаеше дека јазикот е еден од основните столбови на националната култура. Затоа ја поттикна јазичната реформа за да го зближи говорниот и пишаниот јазик, и народниот јазик со јазикот на интелектуалците. Како прва етапа на јазичната реформа на 1. 11. 1928 година се реализира алфабетската реформа со што латинските букви се прифатија со закон. На овој начин алфабетската реформа стана точка на пресврт во историјата на турскиот јазик и култура и за кратко време турскиот со својата мекост и звучност повторно со сета своја убавина излезе на виделина.

Клучни зборови: Ататурк, турски јазик, латинска азбука на турскиот јазик, вокали во турскиот јазик, консонанти во турскиот јазик.

¹* Doç. Dr. İştîp “Gotse Delçev” Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Görevlisi, marija.leontik@ugd.edu.mk

ATATÜRK, TÜRK DİLİ VE YAZI İNKILÂBI

Özet: Dünyada çok nadir lider bir ömürde hem savaş alanında hem kültür alanında o kadar çok zafer kazanmıştır. Atatürk her yönüyle o nadir liderlerden biridir. O kendi düşünce sistemiyle, öngörüsüyle ve çevreye zamanında motivasyon vererek faaliyete geçirmesiyle Türkiye'ye ve Türk halkına yeni ufuklar açmıştır. Atatürk, bir fikir adamı olarak, milli kültürün temel direklerinden birinin dil olduğunu biliyordu. Bu sebeple konuşma dili ile yazı dilini ve halkın dili ile aydınların dilini yakınlaştırmak için dil inkılâbını teşvik etti. Dil inkılâbının ilk safhası olarak 1 Kasım 1928'de yazı inkılâbı gerçekleşti ve Latin harfleri kanunla kabul edildi. Böylece, yazı inkılâbı, Türk dilinin ve Türk kültürünün tarihinde bir dönüm noktası oldu ve kısa zamanda Türkçe kendi yumuşaklığı ve ahenkliği ile yeniden bütün güzelliğini meydana çıkardı.

Anahtar kelimeler: Atatürk, Türk dili, Türk dilinin Latin alfabesi, Türkçede vokaller, Türkçede konsonantlar.

1.Giriş

Mustafa Kemal Atatürk, 1881'de Selanik'te doğmuş, 10 Kasım 1938'de İstanbul'da vefat etmiş. Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanıdır. 1919 yılında başlattığı ulusal Kurtuluş Mücadelesi'nin önderliğini yapmış, 1923'te modern Türkiye'yi kurmuş. Modern Türkiye'yi kurduktan sonra her alanda devrim ve reformlar gerçekleştirmiştir. Bunların arasında dil ve harf devrimidir. Dile ne kadar çok önem verdiği onun vasiyetinden de belli oluyor, çünkü varlığını Cumhuriyet Halk Fırkası'na, Türk Tarih Kurumu'na ve Türk Dil Kurumu'na bırakmıştır.

2.Atatürk ve Yazı İnkılâbı

1923 yılında, Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Atatürk kendi vatanını hızlı adımlarla modernleştirmek ve çağdalaştırmak istemişti. Halk ve farklı çevreler, şuuruyla buna büsbütün hazır olmadıkları için, Atatürk uzun hazırlıklara, anlatmalara, açıklamalara, ikna etmelere ve teşvik etmelere mecbur kalmıştı. Böylece farklı inkılâplarla Türk halkının yaşayışı ve düşünce tarzını da etkileyip yeni ufuklar açmıştır. Atatürk, bir fikir adamı olarak, milli kültürün temel direklerinden birinin dil olduğunu biliyordu. Bu sebeple konuşma diliyle yazı dilini ve halkın diliyle aydınların dilini yakınlaştırmak için dil inkılâbını teşvik etti. Atatürk'ün direktifi ve Bakanlar kurulunun kararı ile Falih Rıfkı Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ruşen Eşref Ünaydın, Ahmet Cevat Emre, Ragıp Hulûsi Özdem, Fazıl Ahmet Aykaç, Mehmet Emin Erişirgil ve İhsan Sungu'dan oluşan Dil Encümeni, 26 Haziran 1928 tarihinde resmen yoğun ve titiz çalışmaya başlayıp Latin alfabesi temelinde uygun millî bir Türk alfabesi hazırlamaya başlamıştır.

Dil inkılâbının ilk safhası olarak 1 Kasım 1928’de yazı inkılâbı gerçekleşti ve Latin harfleri kanunla kabul edildi. Latin harflerinin kabulü konusunda 1924 yılında bir girişim yapılmış, fakat ortam hâlâ hazır olmadığından dolayı, bu yenilik için dört yıl temelli hazırlıklar yapılmıştır ve 1928 yılında yazı inkılâbı başarıyla gerçekleşmiştir.² Atatürk, Türk yazı inkılâbı hakkında bir konuşmasında şunu söylemiş: “Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak, anlaşılamayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu lüzumu anlamak mecburiyetindesiniz. Lisanımızı muhakkak anlamak istiyoruz. Bu yeni harflerle behemahal pek çabuk bir zamanda mükemmel bir sürette anlayacağız. Anladığımız âsarına yakın zamanda bütün kâinat şahit olacaktır. Buna kat’iyetle eminim. Siz de emin olunuz...”³ Atatürk’ün etrafında bulunan bilim adamları, onunla birlikte çalışanlar bile onun inancına hayran kalıyorlarmış, fakat bu yazı inkılâbının gerçekleşmesi ve yerine oturtulması için altı-yedi yıl gerekeceğine inanıyorlarmış. Atatürk ise aynı fikirde değilmiş, ona göre bir yıl yeterliymiş. Bunu Türk alfabesinin kabul ve tatbiki kanundan da görmekteyiz.⁴ Yeni Türk Latin alfabesini halka tanıtmak, onun

² Ömer Asım Aksoy bir söyleşide Atatürk ve yazı inkılâbıyla ilgili şunu söylemiştir: “Harf Devrimi’ni yapmak Dil Devrimi’nden daha büyük başarıdır. Harf Devrimi yapılmasıydı Dil Devrimi başarılı olamazdı.” “Biliyorsunuz ki Atatürk’ün tüm eylemlerinde bağımsızlık, ulusçuluk, halkçılık ve uygarlığa yöneliş vardı. Bu ilkelerin hepsi halkın bilinçlenmesi içindir. Halkın bilinçlenmesi eğitimle olur ve eğitimin en etkili aracı dildir. Dil olmazsa eğitim olmaz. Onun için Atatürk dile büyük önem veriyordu. Atatürk’ün bu işi başlattığı zamana kadarki yazı dilimiz bağımsız değildi. Atatürk’ün bağımsızlık ilkesine aykırı bir durumda idi. Arapçanın, Acemcenin baskısı altında idi. Yazı dilimiz ancak %40-45 oranında Türkçe idi. Dilimiz Arapça ve Farsça sözcüklerle dolu idi. Bu kuşkusuz ulusçuluk ilkesine de aykırı düşüyordu. Böyle bir dil halka dönük olamazdı. Çünkü yazı dilimiz halkın anlayacağı bir dil değildi, okuryazarlar bile anlayamıyorlardı. O bakımdan Atatürk, dili kendi ana ilkelerine uygun bir yönde geliştirmeye çalıştı. Dilimizin kendine dönmesi gerektiği Atatürk’ten yüz elli yıl önce de ortaya atılmıştır. Ama hiçbirisi onu, rayına oturtamamıştır. Atatürk’ün Dil Devrimi’nde başarıya ulaşması onu Yazı Devrimi ile birlikte ele almasıdır...” Bakınız: Kal Nazmi. (2009). Atatürk, Dil ve Alfabe Üzerine. *Türk Dili*, 693, 419

³ Atatürk bu konuşmayı 9.8. 1928’de yapmış. Korkmaz Zeynep. (1992). *Atatürk ve Türk Dili*. Türk Dil Kurumu-Ankara, 33

⁴ Yeni Türk alfabesinin uygulanması kanunla da desteklenmiştir. Türk harflerinin kabul ve tatbiki hakkındaki kanun şu maddeleri içermektedir: Kanun No. 1353; Kabul Tarihi: 1 Teşrinisanı (Kasım) 1928; (Resmi Gazete ile neşir ve ilân: 3 Teşrinisanı 1928); *Madde 1* – Şimdiye kadar yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Lâtin esasından alınan ve merbut cetvelde şekilleri gösterilen harfler (Türk Harfleri) unvan ve hukuku ile kabul edilmiştir. *Madde 2* – Bu kanunun neşri tarihinden itibaren devletin bütün daire ve müesseselerinde ve bilcümle şirket, cemiyet ve hususî müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konulması mecburîdir. *Madde 3* – Devlet dairelerinin her birinde Türk harflerinin devlet muamelâtına tatbiki tarihi 1929 Kânunusânisinin birinci gününü geçemez. Şu kadar ki evrak-ı tahkikiye ve fezlekelerinin ve ilânların ve matbu muamelât cetvel ve defterlerinin 1929 Haziran iptidasına kadar eski usulde yazılması caizdir. Verilecek tapu kayıtları ve senetleri ve nüfus evlenme cüzdanları ve kayıtları ve askerî hüviyet ve cüzdanları 1929 Haziran iptidasından itibaren Türk harfleriyle yazılacaktır. *Madde 4* – Halk tarafından vaki müracaatlardan eski Arap harfleriyle yazılı olanların kabulü 1929 Haziranının birinci gününe kadar caizdir. 1928 senesi Kânunuevvelinin iptidasından itibaren Türkçe hususî veya resmî levha, tabelâ ilân ve sinema yazıları ile kezalık Türkçe hususî, resmi bilcümle mevkut, gayr-i mevkut gazete, risale ve mecmuaların Türk harfleriyle basılması ve yazılması mecburîdir. *Madde 5* – 1929 Kânunusânisini iptidasından itibaren Türkçe basılacak kitapların Türk harfleriyle basılması mecrîdir. *Madde 6* – Resmî ve hususî bütün zabıtlarda 1930 Haziranı iptidasına kadar eski Arap harflerinin stenografi makamında istimali caizdir. Devletin bütün daire ve müesseselerinde kullanılan kitap, kanun, talimatname, defter, cetvel, kayıt ve sicil gibi matbuaların 1930 Haziranı iptidasına kadar kullanılması caizdir. *Madde 7* – Para ve hisse senetleri ve bonolar ve esham ve tahvilat ve pul vesair kıymetli evrak ile hukukî mahiyeti haiz bilcümle eski vesikalar değiştirilmedikleri müddetçe muteberdirler. *Madde 8* – Bilumum bankalar, imtiyazlı ve imtiyazsız şirketler, cemiyetler ve

benimsenmesini teşvik etmek için, Atatürk öğretmen gibi bir yerden başka yere gitti ve kara tahtada ya da kâğıtta yorulmadan yeni harfleri yazıp okuttup öğretti ve diğerlerine de bunu tavsiye etti: “Bundan sonra bizim için faaliyet, hareket ve yürümek lâzımdır. Çok işler yapılmıştır, ama bugün yapmaya mecbur olduğumuz son değil, lâkin çok lüzumlu bir iş daha vardır: Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir heyet-i içtimaiyenin yüzde onu yirmisi okuma yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmez nevidendir. Bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır...”⁵

Yeni Türk alfabesinin daha çabuk benimsenmesi ve öğrenilmesi için bütün Türkiye’de yoğun kurslar düzenlendi. Bunu Türkiye Büyük Millet Meclisi de onayladı.⁶ Atatürk ziyaret ettiği yerlerde yeni alfabenin ne kadar çabuk ve nasıl benimsendiğini de takip ederdi.⁷ Bu dönemde bütün aydınlar, yazarlar, bilim adamları, gazeteciler yeni Türk alfabesi için tartışmaya katıldılar ve sayısız yazı yazdılar. Bu açıdan Atatürk şanslıydı çünkü yazarların ve gazetecilerin en büyük kısmı ona, onun işine ve öngörüsüne inanıyorlardı ve gazetelerde destek verici ve halkı teşvik edici yazılar yazıp kanunu daha iyi değerlendirip gerçekleşmesini sağladılar.⁸ Fakat en önemli olan, onlar, bu duyguyu ve inancı yıllar sonra da kaybetmediler.⁹

müesseselerin Türkçe muamelâtına Türk harflerinin tatbiki 1929 Kânunusanişinin birinci gününü geçemez. Şu kadar ki, halk tarafından mezkûr müesseselere 1929 Haziranı iptidasına kadar eski Arap harfleriyle müracaat vaki olduğu takdirde kabul olunur. Bu müesseselerin ellerinde mevcut eski Arap harfleriyle basılmış defter, cetvel katalog, nizamname ve talimatname gibi matbuaların 1930 Haziranı iptidasına kadar kullanılması caizdir. *Madde 9* – Bütün mekteplerin Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnudur. *Madde 10* – Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir. *Madde 11* – Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur. Bakınız: Korkmaz Zeynep. (1992). *Atatürk ve Türk Dili - Belgeler*. Türk Dil Kurumu- Ankara, 71-72

⁵ Korkmaz Zeynep. (1992). *Atatürk ve Türk Dili - Belgeler*. Türk Dil Kurumu- Ankara, 34

⁶ Başbakan İsmet Paşa (İnönü)’nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Atatürk’ün başöğretmenliğinde açılacak olan Millet Mektepleri hakkında konuşmasında, 8 Kasım 1928’de şunu söylemiş: “Türk harflerinin bütün vatandaşlara, kapılarının önünde ve işlerinin başında öğretilmesi için, daha bu sene içinde Millet Mektepleri Teşkilâtı yapacağız. Şehir ve köy, bütün yurdu kaplayacak, vatandaşların işlerinin, maiyetlerinin en müsait devirlerinde ve yanlarında ya iki aylık, ya dört aylık kurslar açılacak, şehir ve köyde mekteplere, muayyen içtima mahallerine gelmeye vakitleri müsait olmayan vatandaşlar için seyyar muallim teşkilâtı yapılacak, devletin en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün memurları, Millet Mektepleri Teşkilât’ında ihtiyaca göre çalışacaklar.” Bakınız: Korkmaz Zeynep. (1992). *Atatürk ve Türk Dili - Belgeler*. Türk Dil Kurumu- Ankara, 83

⁷ Atatürk, yeni Türk harfleri hakkında, 23 Ağustos 1928’de, Anadolu Ajansı yazarına şunları söylemiştir: “İlk tümen komutanı olduğum Tekirdağ’ını da 14 yıl sonra ziyaret edebildim. Bundan çok memnun ve mutluyum. Ancak, daha çok memnun ve mutlu olduğum nokta şudur: Tekirdağlı vatandaşlarım daha şimdiden yeni Türk harflerini yazıp okumayı hemen öğrenmişlerdir diyebilirim. Memurların hepsini kendim sınav yaptım. Sokaklarda ve dükkânlarda halk ile görüştük. Arap harfiyle hiç yazmak okumak bilmeyenlerin Türk harflerine hemen alıştıklarını gördüm. Şimdilik ortada yetkili makamların onayından geçmiş bir kılavuz olmadan, henüz okul öğretmenleri gösterme işine geçmeden, yüce Türk milletinin hayırlı olduğuna inandığı bu yazı sorununda bu kadar yüksek şuur ve kavrayış ve özellikle çabukluk göstermekte olduğunu görmek, benim için cidden büyük, çok büyük mutluluktur...” Bakınız: (2006). *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*. Atatürk kültür, dil ve tarih yüksek kurumu – Atatürk araştırma merkezi. – Ankara, 735

⁸ Böyle devirlerde destek verici ve iyimser yazılar çok önemlidir. Örneğin Yunus Nadi, 1 Aralık 1928 yılında “Cumhuriyet” gazetesinde şunu yazmıştır: “Hiçbir inkılâp kolaylıkla, insana hiç zahmet ve hatta bazen zarar

3. Yeni Türk Latin Alfabeti

Seslerin harflerle belirli bir sıraya dizilmiş bütününe alfabe denir. Türkçedeki seslerin harflerle belirli bir sıraya dizilmiş bütününe Türk alfabesi denir.

Türk alfabesi, Latin harfleri esas alınarak 1.11.1928 gün ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun ile kabul edilmiştir. Yeni Türk alfabesinde 29 harf bulunmaktadır. Bu harflerin hem matbaa hem de el yazı şekli vardır. Onlar şu sıra ile sıralanmıştır: **A a, B b, C c, Ç ç, D d, E e, F f, G g, Ğ ğ, H h, İ i, I ı, J j, K k, L l, M m, N n, O o, Ö ö, P p, R r, S s, Ş ş, T t, U u, Ü ü, V v, Y y, Z z.**

Her dilde, alfabede bulunduğu harflerden fazla ses vardır, çünkü her dilin diyalektolojisi zengin ses sistemine dayanır. Bu sebeple dil komisyonlarının işi çok zor ve büyük sorumluluk taşımaktadır. Her dilin alfabesi standart dile göre hazırlanır. Standart Türk dili için İstanbul ağı seçilmiştir. Zaman, bu seçimin doğru ve yerinde olduğunu gösterdi, çünkü İstanbul ağı yumuşak ve sedalı seslerle zengindir.

Standart Türk dili yumuşak ve ahenkli bir dildir. Bunu hissetmek ve bilmek için dilci olmak gerekmiyor. Birçok Makedonyalı öğrencim, Türkçenin bu özelliğinden dolayı Türk dili ve Edebiyatı bölümüne yazılır ve Türkçeyi öğrenmeye karar verir. Dil sisteminden, vokallerden, konsonantlardan haberi olmayan Makedonya'daki halk ise, sohbette, Türkçeyi her zaman yumuşak ve ahenkli bulur. “Türkçeyi dinlediğimde sanki müzik dinliyormuşum gibi bana geliyor” ya da “Benim için Türkçe müziğe benziyor” gibi ifadeler artık gündelik hayatımda ve derslerimde sık sık duyduğum şahsi görüşlerdir. Sınıflarımda çalışkan da tembel öğrencilerim de var, fakat hepsi Türkçeyi sever ve onu yumuşak, ahenkli, müzik gibi güzel bulur.

Biz, dilci olarak, Türkçenin bu açıdan sihrini aydınlatmak ve bu konuda 1928 yılında kabul edilen yeni alfabenin rolünü göstermek niyetindeyiz. Bir dili yumuşak kılan birinci derecede vokaller, ikinci derecede sonantlar ve üçüncü derecede sedalı ünsüzlerdir.

vermeksizin tahakkuk edivermez. Öyle olsa inkılâplar bu kadar kıymetli olmazdı. Denilebilir ki inkılâpların zorlukları, zahmetleri ve mihtetleri nispetinde büyük olur. Harf ve yazı inkılâbı da böyledir. İptidaları hepimiz biraz zorluk görüyoruz ve bir parça zahmet çekeceğiz. Fakat neticenin parlaklığı yanında bu zorlukların ve bu zahmetlerin çok gölgede kaldıkları ve kalacakları muhakkaktır...” Bakınız: Yunus Nadi. (1997). *Yeni Yazı: Atatürk ve Türk Dili* 2. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 7

⁹ Cahit Hüseyin Yalçın, Harf İnkılâbının onuncu yıldönümü münasebetiyle, 9 Ağustos 1938’de “Yeni Sabah”ta şunu yazmıştır: “...İlk zamanlarda harf inkılâbına karşı mütereddit davranan kimselerin çoğu bunun tatbikat ve fiiliyat bakımından arz eylediği zorluklardan ürküyorlardı. İtirazlar objektif olmaktan ziyade sübjektif idi. Filhakika eski alışkın olduğumuz Arap harflerini terk ederek yeni Türk harfleriyle yazıp okumaya başlamak bizler için pek zordu. İtiraf etmek lâzımdır ki okuyup yazma kolaylığını kaybettik. Hele ilk zamanlarda çetin bir çiraklık devresi geçirdik. Ve hiçbir zaman evvelki melekeyi iktisap edemedik. Fakat biz vatanın yarınki nesilleri için kendimizi böyle bir zorluğa, mahrumiyete ve zahmete atmak fedakârlığını göstermek mecburiyetinde idik. Nesiller yalnız kendilerini düşünerek hareket etseler vatana karşı vazifelerinde büyük kusur etmiş olurlar. İstikbalin hayır ve nef’i uğrunda gene kendi rahatımızdan fedakârlık etmek vazifesiyle mükellefiz. Asıl memnun kalınacak nokta bu fedakârlıkların boşa gitmemiş olduğunun fiilen sabit olmasıdır. Yeni harflerimizin hiç itiraz götürmeyen parlak ve hayırlı neticeleri her tereddüdü izale etmiş, bütün kalpleri aynı nokta üzerinde toplamıştır. Onun için, bugün eski harflere katıyen taraftar olabilecek bir kimseye pek tasavvur edemiyorum...” Bakınız: Yalçın Hüseyin Cahit. (1997). *Harf İnkılâbı: Atatürk ve Türk Dili* 2. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 55

Türkçede sekiz vokal (ünlü) ve yirmi bir konsonant (ünsüz) vardır. Türkçe vokallerle zengin bir dildir. Türkçede sekiz vokal vardır: **a, e, i, ı, o, ö, u, ü**; bunlardan **e, i, ö, ü** incedir, **a, ı, o, u** ise kalındır.

Türkçede Vokaller							
a	e	i	ı	o	ö	u	ü
İnce Vokaller							
e	i	ö	ü				
Kalın Vokaller							
a	ı	o	u				

Türkçede yirmi bir konsonant vardır: **b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z.** Bunlardan **b, c, d, g, ğ, v, j, z, l, m, n, r, y** sedalı konsonantlardır, **p, ç, t, k, h, ş, f, s** ise sedasız konsonantlardır.

Fakat sedalı konsonantlar da aynı derecede sedalı değİller. Sedalı konsonantlara ait olan **l, m, n, r, y** sesleri oldukça ahenkli ve güçlü seslerdir. Bu sesler, bazı niteliklerle vokallere benzemektedir, bu sebeple bazı dillerde bunlar sonant olarak adlandırılır.

[illegible]

Bütün bu seslere ve harflere baktığımızda ne kadar büyük dikkatle seçildiklerine farkına varıyoruz. Matematiksel olarak baktığımızda sekiz vokal, beş sonant ve sekiz sedalı konsonant ya da toplam olarak yirmi bir ses Türk diline sedalılık, ahenklilik ve yumuşaklık katar ve sadece sekiz konsonant sedasız kalır. Doğal olarak Türk diline sedalılık veren yirmi bir ses, sekiz sedasız konsonanta kıyasen, çok daha belirgin ve etkileyicidir.

Türk Diline Sedalılık, Ahenklilik ve Yumuşaklık										Matematiksel İfade	
Katan Sesler											
vokaller	e	i	ö	ü	a	ı	o	u	8	Toplam 21 ses	
sonantlar	l	m	n	r	y				5		
sedalı konsonantlar	b	c	d	g	ğ	j	v	z	8		
Türk Diline Sertlik Katan Sesler										Matematiksel İfade	
sedasız konsonantlar	p	ç	t	k	h	ş	f	s	8	Toplam 8 ses	

Türk dilindeki yumuşaklık ve ahenklilik birinci derecede seslerin yapısına bağlıdır, fakat melodi gibi hissedilmesi Türkçenin ses uyumlarına bağlıdır. Türkçede büyük vokal uyumu, küçük vokal uyumu, konsonant uyumu ve vokal-konsonant uyumu vardır. Türk dilinde her şey uyum içindedir. Vokaller ilk önce aralarında uyum sağlarlar, sonra konsonantlar aralarında uyum kurarlar, sonunda vokaller ve konsonantlar. Bestede notalar belirli kurallara göre sıralandığı gibi, Türkçede de sesler, bu ses uyumu kurallarına göre sıralanırlar. Aslında, Türkçeyi bilmeyen kişiler, Türkçeyi öğrenmeye başladıklarında en çok bu konuda zorlanırlar ve sanki beste yazmayı öğrenirlermiş gibi Türkçenin ses uyumlarını öğrenerek Türkçe konuşmayı ve yazmayı öğrenirler. Bu hiç de kolay değil, onların emeklerini ve çabalarını yıllarca izliyorum, fakat sonuçta istedikleri mertebeye ulaştıklarında sanki mükemmel bir besteyi elde etmişler gibi onlarda bir sevinç belirir.

Bu ise Atatürk'ün isteği ve hayaliydi. Kısa zamanda yeni Türk latin alfabesinin sağladığı kolaylıktan dolayı Türkiye'de okuma yazmayı bilenlerin sayısı arttı, yurt dışında ise Türkçeyi öğrenmek isteyenlerin sayısı çoğaldı. Böylece, yazı inkılâbı, Türk dilinin ve Türk kültürünün tarihinde bir dönüm noktası oldu ve kısa zamanda Türkçe kendi yumuşaklığı ve ahenkliği ile yeniden bütün güzelliğini meydana çıkardı. Bunun ise, Atatürk'ün öngörüsü, isteği ve mutluluk

kaynağı olduğunu şu ifadeden anlayabiliriz: “...Az zaman sonra, yeni Türk harfleriyle, gözler kamaştırıcı Türk manevî yükselişinin ulaşabileceği gücün ve saygınlığın uluslar arası seviyesini gözlerimi kapayarak şimdiden o kadar parlak görüyorum ki, bu görüntü beni kendimden geçiriyor...”¹⁰

4.Sonuç

Türkler, tarih boyunca birçok alfabe kullanmış, fakat yaygınlık ve süreklilik bakımından en önemlileri Orhun, Uygur, Arap ve Latin alfabesidir. Türkler 10. yüzyılda İslâmiyeti kabul ettikten sonra, 15 yüzyılda Arap alfabesini de kabul etmişler. Fakat Arap alfabesinin kabul edilmesi Türkçeye Arapçadan ve Farsçadan kelimelerle birlikte gramer kurallarının ve eklerin de girmesine yol açmıştır. Arap alfabesiyle yazılan Türkçe, Osmanlı Türkçesi, kısaca Osmanlıca diye adlandırılmıştır. Fakat Arap alfabesi ne Türkçenin fonetiğine ne de gramer yapısına uygun bir alfabeydi. Arapça ile Türkçe farklı dil ailelerine aittir ve doğal olarak aralarında birçok farklılık vardır. Arapça “bükümlü” dildir ve Samî diller ailesine, Türkçe ise “eklemeli” dildir ve Altay dil ailesine bağlıdır. Arapça ünsüzlerin hâkim olduğu bir dildir, Türkçe ise ünlülerle zengin bir dildir. Arap alfabesi Türk diline uygun olmadığı, aydınların dili ile halkın dili, konuşma dili ile yazı dili arasında büyük açıklık meydana çıkınca Osmanlı devletinde birçok tartışma açılarak çözümler aranmıştır. Fakat bu dil hareketleri bilime dayanmayan birer arayış niteliğindeymiş ve bu sebeple sonuçlar da yetersiz olmuştur. Asıl çözüm Cumhuriyet döneminde, Atatürk’ün harf inkılâbı ile bulundu. Çok kısa zamanda Türkçenin seslerine uygun Latin asıllı Türk alfabesi yaratıldı. Bu harf inkılâbının sonucu olarak 1 Kasım 1928’de Lâtin harflerinin kabulü kanunlaştı. Böylece Türkçenin yapısı ve işleyişi ile ve Türkçenin yazısı arasında uygun bir ilişki kuruldu ve kültür dili olarak gelişmesine yeni yol açıldı. Bu sebeple, Türkiye’deki yazı inkılâbını, Atatürk’ün en büyük inkılâplarından biri olarak değerlendirmemiz doğru olur.

KAYNAKLAR

1. Korkmaz Zeynep. (1992). *Atatürk ve Türk Dili - Belgeler*. Türk Dil Kurumu- Ankara, 34
2. Korkmaz Zeynep, Ercilasun Ahmet, Yetiş Kâzım, Sakaoğlu Saim, Kerman Zeynep. (1997). *Atatürk ve Türk Dili 2*. Türk Dil Kurumu Yayınları – Ankara
3. Korkmaz Zeynep. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1*. Türk Dil Kurumu Yayınları - Ankara
4. (1996). *Uluslararası Türk Dili Kongresi*. Türk Dil Kurumu Yayınları - Ankara
5. (2006). *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Atatürk Araştırma Merkezi. – Ankara

¹⁰ (2006). *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*. Atatürk kültür, dil ve tarih yüksek kurumu – Atatürk araştırma merkezi. – Ankara, 735

Leontiç, Mariya. (2011). Atatürk, Türk Dili ve Yazı İnkılâbı. VII. Uluslararası Atatürk Kongresi, Üsküp (VII. Меѓународен конгрес за Атамурк, во организација на МАЛУ и АТАМ, Скопје).